

Stanisław Korusiewicz

APEL PODHALAŃSKI O TYLICZANACH, CO NA OJCZYZNY ZEW STANĘLI WE WRZEŚNIU 1939 ROKU

Niepowstrzymany upływ czasu wymazuje stopniowo z naszej pamięci nazwiska tych, „co na Ojczyzny zew” stanęli, by wykonać swój święty żołnierski obowiązek. I bez względu na zapatrywania patriotyczne, polityczne czy też jeszcze jakieś inne (a różnie to bywało w okresie powojennym), pamięć o ich czynie nie może zaginać. Stąd też pomysł powstania tej listy¹.

Sam tytuł tego opracowania nawiązuje do codziennych żołnierskich czynności, jakimi są apele poranne i wieczorne, na których zbiera się obowiązkowo cały stan osobowy danego pułku czy pododdziału. Omawia się na nich wszelkie oczekujące lub już wykonane zadania, nagradza wyróżnionych, ale również karze za odstępstwa od regulaminu żołnierskiego.

Tematem artykułu są biogramy żołnierzy września. Powstały one w wyniku kwerendy w archiwach państwowych, instytucjach kombatanckich, kościelnych, sądowych i prywatnych. Uzupełnieniem kwerendy są relacje ustne żyjących jeszcze uczestników wojny obronnej, a także i pisemne, do których udało się dotrzeć. Największą ilość danych zaczerpnięto z archiwum Zarządu Wojewódzkiego Związku Kombatanów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych (dawniej ZBOWiD) oraz z archiwów Sądów Rejonowych. Należy również wspomnieć o listach rannych żołnierzy, znajdujących się w Archiwum Państwowym w Krakowie. Rozmiary poszczególnych biogramów różnią się zasadniczo między sobą. Wynika to z ilości zebranego materiału. W wypadku życiorysów pisanych przez zainteresowanych, są one ze zrozumiałych względów bardziej szczegółowe niż wówczas, gdy dane nazwisko jest wspomniane marginalnie, w różnego rodzaju przekazach.

W myśl przyjętej zasady każdy biogram winien się składać z następujących pozycji: imienia i nazwiska, stopnia wojskowego w chwili wymarszu na front, zawodu, daty i miejsca urodzenia, imion rodziców, miejsca zamieszkania, stanu cywilnego, wykształcenia, pracy w okresie przedwojennym i powojennym, przebytej drogi, odznaczeń, daty śmierci i miejsca wiecznego spoczynku. Nie zawsze jednak tak jest ze względu na brak sprawdzonych źródeł informacji. W zakończeniu każdego biogramu podano źródła,

¹ Autor ma tu na myśli opracowaną przez siebie listę osób służby zasadniczej, czynnej, a także rezerwistów mobilizowanych w sierpniu 1939 roku przez 1 psp. Kiedy mówi o „opracowaniu”, należy je rozumieć właśnie jako tę listę.

z których korzystano przy jego sporządzaniu. Wyjaśnić należy także występujące w tekście słowo „świadek”. Był on potrzebny wówczas, gdy do Organizacji Kombatanckiej wstępowali nowi kandydaci, a osobami wprowadzającymi byli jej członkowie. Zresztą był to wymóg formalny i stosowano go w wypadku, gdy starający się o przyjęcie nie posiadał stosownych dokumentów.

Pominięto drobiazgowo przedstawienie szlaku bojowego każdej osoby (o ile nie zachodziła tego konieczność), ograniczając się jedynie do podania miejsca wymarszu i zakończenia wrześnieowych walk. Również pewien niedosyt może wywołać sformułowanie: „w 1938 brał udział w operacji *Zaolzie*”. Pod owym skrótem myślowym kryje się polska ingerencja przeciw Czechosłowacji. Patrząc z dzisiejszego punktu widzenia, było to nieszczęśliwe dla nas posunięcie, mające za zadanie zajęcie Śląska Cieszyńskiego i Karwiny.

Pragnę zaznaczyć, że wszystkie instytucje i osoby cywilne, do których się zgłaszałem, ułatwiały mi zadanie, służąc radą, a przede wszystkim dokumentami. Wszystkim, którzy wsparli to opracowanie, a zwłaszcza panom z Zarządu ZKRPIBWP w Nowym Sączu, składam serdeczne podziękowanie. Dziękuję również paniom Zofii i Barbarze Bałuc z Tylicza, które dotarły do rodzin żołnierzy i dzięki ich uprzejmości wzbogaciły biogramy o istotne fakty i fotografie.

August Adamczyk

AUGUST ADAMCZYK, plut. rez., rolnik. Urodzony 28 maja 1906 r. w Tyliczu, pow. Nowy Sącz, syn Józefa i Marii, żonaty, troje dzieci. Służbę wojskową pełnił od 1 czerwca 1928 do września 1929 r. w 6 Pułku Strzelców Podhalańskich w Straju, w czasie której ukończył Szkołę Podoficerską. W maju 1939 roku został powołany w szeregi Obrony Narodowej i skierowany na ćwiczenia rezerwy. Został zmobilizowany 24 sierpnia 1939 r. do 3 kompanii „Krynica” batalionu ON „Nowy Sącz”, z którym wyruszył na front pod Hutę. W czasie wrześnieowych walk o Birczę został ranny w bok odłamkami granatu. Umieszczony w szpitalu polowym w Sądowej Wiszni, dostał się tam do niewoli niemieckiej. Wobec zagrożenia wywozem do stalagu zbiegł, po czym powrócił do domu. Zmarł 30 października 1985 r. i spoczywa na cmentarzu w Tyliczu [ZKRPIBWP, A 73/45].

APOLINARY AUGUSTYŃSKI, strz. rez., rolnik. Urodzony 24 marca 1914 r. w Tyliczu, pow. Nowy Sącz, syn Andrzeja i Marii z domu Waszczyszczak. Służbę wojskową pełnił od marca 1937 do października 1938 roku w 4 psp Cieszyn. Został zmobilizowany 24 sierpnia 1939 r. do 1 psp, z którym wyruszył na front. Podczas walk o Lwów dostał się do niewoli niemieckiej. Osadzono go w Stalagu XII C Wiebelsheim, gdzie był zatrudniony przy pracach rolnych. Wolność odzyskał w kwietniu 1945 roku w wyniku ofensywy wojsk francuskich, po czym w listopadzie tegoż roku powrócił do kraju. Zmarł 10 maja 1994 r. i spoczywa na cmentarzu w Tyliczu [ZKRPIBWP NS, A /84/68].

Apolinary Augustyński

Franciszek Bałuc

FRANCISZEK BAŁUC, strz. rez., rolnik. Urodzony 7 października 1912 r. w Tyliczu, pow. Nowy Sącz, syn Feliksa i Heleny z domu Kozubskiej. Po ukończeniu szkoły powszechnej pozostał przy rodzicach, pomagając im w pracy w gospodarstwie. Rozpoczął służbę wojskową 14 marca 1933 r. w plutonie zwiadu konnego 1 psp, a zakończył ją 10 października 1935 r. Został powołany 10 września 1938 r. na ćwiczenia rezerwy do macierzystej jednostki, po czym uczestniczył w operacji „Zaolzie”. Zmobilizowany 31 sierpnia 1939 r. do plutonu pionierów 1 psp, wyruszył z nim na front. Podczas wrześniowych walk w Zimnej Wodzie k. Lwowa dostał się do niewoli niemieckiej. Został osadzony w obozie przejściowym w Gródku Jagiellońskim, a następnie w Sądowej Wiszni i w Przemyślu, skąd zbiegł i powrócił do domu. Zmarł 1 października 1981 r. i spoczywa na cmentarzu w Tyliczu [ZKRPiBWP NS, B 445/140].

PAWEŁ CIDYŁO, kpr. rez., rolnik. Urodzony 28 lipca 1906 r. w Czyrnej, pow. Gorlice, syn Piotra i Oleny z domu Stańczuk. Po ukończeniu szkoły powszechnej pozostał przy rodzicach, pomagając im w gospodarstwie. W czternastym roku życia przeniósł się do Krynicy, gdzie zdobył zawód krawca. Powołano go 10 września 1928 r. do służby wojskowej w 6 Pułku Artylerii Lekkiej w Krakowie, skąd po okresie unitarnym trafił do Szkoły Podoficerskiej Łączności. Do rezerwy przeszedł 11 sierpnia 1930 r. Dwa lata później zawarł związek małżeński w Tyliczu, gdzie się osiedlił. Powoływany był czterokrotnie na ćwiczenia rezerwy, a mianowicie w latach 1932, 1934, 1935 i wreszcie w grudniu 1936 roku. Zmobilizowany 25 sierpnia 1939 r. do 1 psp, został przekazany do Samodzielnej Kompanii KM, po czym wyjechał na front do Bielska. Swoją rolę w wojnie obronnej zakończył w Rzeszowie, skąd po rozbięciu oddziału powrócił do domu. Przez całe swoje życie wykonywał zawód rolnika i krawca. Zmarł 24 września 2004 r. i spoczywa na cmentarzu w Tyliczu [ZKRPiBWP NS, C 301/681].

Paweł Cidyło (po lewej)

Piotr Kieblesz (z ojcem Janem i rodzeństwem)

Paweł Cidyło z kolegami ze Szkoły Łączności 6 Pułku Artylerii Pancerniej
(siedzi w drugim rzędzie trzeci z prawej)

FRANCISZEK KRÓL, strz. z Tylicza, pow. Nowy Sącz. We wrześniu 1939 roku żołnierz 1 psp, z którym wyruszył na front do Tylicza razem z 1 kompanią strzelecką. Swoj udział w wojnie obronnej zakończył pod Lwowem. Innych danych brak [świadek Stanisława Setlaka].

PIOTR KIEBLESZ, strz. rez., rolnik. Urodzony 22 lutego 1913 r. w Tyliczu, pow. Nowy Sącz, syn Jana i Anny z domu Hawran. Ukończył szkołę podstawową, pozostał przy rodzicach, pomagając im w gospodarstwie. Został powołany 15 maja 1936 r. do służby wojskowej w 1 psp, skąd 12 grudnia 1937 r. przeszedł do rezerwy. Zmobilizowano go 24 sierpnia 1939 r. do macierzystej jednostki, z którą wyruszył na front w okolice Grybowa. Swoj udział w wojnie obronnej zakończył pod Przemyślem, skąd po rozbiciu oddziału powrócił do domu. Po przybyciu do Tylicza zawarł związek małżeński, a przez całą okupację pracował jako rolnik. Po zakończeniu wojny pracował od 1945 roku w krynickim Państwowym Ośrodku Maszynowym, a następnie w Urzędzie Gminy Tylicz na stanowisku konserwatora wodociągów. Stamtąd też 16 grudnia 1977 r. przeszedł na emeryturę. Odznaczony medalem „Zasłużony dla Pożarnictwa” i odznaką „Za Zasługi dla woj. nowosądeckiego”. Zmarł 5 września 1990 r. i spoczywa na cmentarzu w Tyliczu [ZKRPiBWP NS, K 1047/787].

STANISŁAW KORONA, strz. rez., robotnik. Urodzony 20 stycznia 1912 r. w Tyliczu, pow. Nowy Sącz, syn Jana i Marii z domu Górskiej. Ukończył szkołę podstawową. Powołany 10 maja 1935 r. do służby wojskowej w 1 psp, ukończył ją 20 września 1936 r. Po przejściu do rezerwy pracował w krynickim hotelu. Został zmobilizowany 25 sierpnia 1939 roku do 3 kompanii „Krynica”, batalionu ON „Nowy Sącz”, z którym wyruszył na front pod Hutę. Brał udział w walkach o Lwów, po czym 30 września przekroczył granicę węgierską. Był internowany w kilku obozach, m.in. w Várpalata. W kolejnym obozie zastał go koniec wojny. Do kraju powrócił w 1945 roku i podjął pracę w krynickim sklepie Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska”, skąd w 1974 roku odszedł na emeryturę. Zmarł 9 maja 1992 r. i spoczywa na cmentarzu w Krynicy [ZKRPiBWP NS, K 908/890; świadek Władysława Korony].

PIOTR NESTERAK, strz. rez., rolnik. Urodzony 17 maja 1906 r. w Tyliczu, pow. Nowy Sącz, syn Mikołaja i Barbary z domu Hołowczak. Po ukończeniu szkoły podstawowej przebywał przy rodzicach, pomagając im w gospodarstwie. Powołany 3 marca 1929 r. do służby wojskowej w 4 psp Cieszyn, skąd po sześciu miesiącach przekazano go do służby granicznej w 12 Baonie KOP Skałat, strażnica Białozórka. Do rezerwy przeszedł 10 września 1931 roku. Został zmobilizowany w sierpniu 1939 roku do taborów kompanii marszowej, z którą wyruszył do Krościenka. Wobec bezzasadności dalszego poruszania się wozem, spowodowanej nieprzyjacielską ofensywą, wcielono go do piechoty. Była to zapewne jednostka KOP broniąca tego odcinka. Podczas wrześniowych walk dostał się w okolicach Przemyśla do niewoli niemieckiej. Został osadzony w obozie przejściowym w Sanoku, skąd przewieziono go do Bardowa, a stamtąd wywieziono do Stalagu XIII

A Nürnberg. Tam zatrudniono go w rolnictwie u gospodarza Aloisa Schorndorfgrubera, a następnie od 1 grudnia 1942 r. w Warsztatach Naprawczych Taboru Kolejowego w Norymbergii. Po odzyskaniu wolności powrócił do domu. Przez całe swoje życie wykonywał zawód rolnika. Zmarł 14 marca 1996 r. i spoczywa na cmentarzu w Tyliczu [ZKRPiBWP NS, N 22/30; SGMusz; A 33/41].

ZWIĄZEK BOJOWNIKÓW o WOLNOŚĆ I DEMOKRACJĘ Zarząd Okręgu w <i>Tyliczu</i>	
	
(podpis posiadacza legitymacji)	
Adres zamieszkania <i>Tylicz</i> <i>ul. Depont 7 p. Nowy Sącz</i>	
Zmiana adresu _____	
Legitymacja Nr <i>18493</i> Nazwisko <i>Nesterak</i> Imię <i>Piotr</i> urodz. w <i>Tyliczu</i> dnia <i>17</i> m-cia <i>V</i> r. <i>1906</i> JEST CZŁONKIEM ZWYCZAJNYM (członek) ZWIĄZKU BOJOWNIKÓW o WOLNOŚĆ I DEMOKRACJĘ od dnia <i>13</i> m-ca <i>II</i> r. <i>1973</i> Wydano dnia <i>1</i> m-ca <i>III</i> 1973 r. Nr ewidencyjny <i>148408</i>	
(podpis) _____ Sekretarz Zarządu Okręgu (podpis) _____ Prezes Zarządu Okręgu (podpis) _____	
*) Nieodpłatnie skróćcie PWHDA Warszawa, Bemowa 63 – zam. 270/Wa ZG PZGS Biskupiec, 612 5.03.1971 r. 100 000 lcs.	

Legitymacja ZBOWiD Piotra Nesteraka

Od redakcji:

Stanisław Korusiewicz – miłośnik Ziemi Sądeckiej i jej historii. Autor kilku opracowań dotyczących tej kwestii, ze szczególnym uwzględnieniem wojskowości. Jest archiwistą przy kolegiacie św. Małgorzaty, członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego w Nowym Sączu, redaktorem „Almanachu Sądeckiego”, przewodnikiem beskidzkim.